

Framtidsutskottet

Regeringens årsberättelse 2021

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2021 (B 2/2022 rd): Ärendet har remitterats till framtidsutskottet för utlåtande till revisionsutskottet. Tidsfrist: 30.9.2022.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande expert Jaana Tapanainen-Thiess, statsrådets kansli
- budgetråd Armi Liinamaa, finansministeriet
- ledande expert Jyrki Alkio, arbets- och näringsministeriet
- avdelningschef Katri Kaaja, Statistikcentralen
- överdirektör Ville Vertanen, Statistikcentralen
- ordförande Eeva Furman, Expertpanelen för hållbar utveckling.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- budgetråd Armi Liinamaa, finansministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Framtidsutskottet har behandlat de uttalanden som framgår av bilaga 3 till regeringens årsberättelse för 2021 (B 2/2022 rd) och som riksdagen på förslag av framtidsutskottet har godkänt den 4 mars 2019 (SRR 5/2018 rd — RSk 48/2018 rd) och den 17 november 2021 (SRR 3/2020 rd — RSk 37/2020 rd) samt statsrådets åtgärder som baserar sig på riskdagens uttalanden och ställningstaganden.

Framtidsbetänkande

Riksdagen godkände den 4 mars 2019 den andra delen av framtidsutskottets framtidsbetänkande (SRR 5/2018 rd — RSk 48/2018 rd). Betänkandet innehöll 10 uttalanden, av vilka två fortfarande gäller:

Utlåtande FrUU 4/2022 rd

Riksdagen förutsätter att statsrådet

5. som objekt för temaorienterad budgetering i anslutning till förändringen av arbetet, det finländska arbetets framtid och välfärdsekonomin väljer förebyggande av utslagning bland unga, utnyttjande av partiell arbetsförhet och välbefinnande i arbetet,

9. utvecklar framtidsredogörelsens genomslag så att beredningen av framtidsredogörelsen bättre kopplas till ministeriernas gemensamma och fortlöpande prognostisering; en publikation som samlar ministeriernas gemensamma och fortlöpande framtidsarbete kan tjäna som framtidsredogörelsens första del som bygger upp en samsyn; i framtidsredogörelsens andra del kan statsrådet enligt eget val bättre öppna upp något eller några av de fenomen som aktualiserats i utredningen; redogörelseförfarandet möjliggör samtidigt att också riksdagen kan ta ställning till både ministeriernas framtidsarbete och även statsrådets val av spetstema.

Framtidsutskottet stryker uttalande 5, men återkommer till frågan när utskottet behandlar regeringens framtidsredogörelser, som under denna valperiod kommer att handla om kommande generationers Finland. Även om det enligt regeringens årsberättelse har gjorts framsteg till exempel i fråga om barnbudgetering, bör kunskapsunderlaget för beslutsfattandet och särskilt bedömningen och säkerställandet av åtgärdernas genomslag stärkas ytterligare när det gäller till exempel förebyggande av utslagning bland unga, utnyttjande av partiell arbetsförhet och främjande av välbefinnandet i arbetet.

Framtidsutskottet påminner om att riksdagen också i uttalande 5 i betänkandet om Agenda 2030 förutsätter att det kunskapsbaserade beslutsfattandet och bland annat bedömningen av konsekvenserna för barn utvecklas.

Framtidsutskottet lämnar uttalande 9 i kraft. Den tvådelade framtidsredogörelse som uttalandet förutsätter har utifrån regeringens årsberättelse och sakkunniga ansetts vara god praxis. Därför lönar det sig att vidareutveckla ministeriernas gemensamma och fortlöpande prognostiseringsarbete så att det fungerar som en omvärldsanalys i anslutning till framtidsredogörelsens första del för att säkerställa en gemensam lägesbild för ministerierna och prognostiseringskunnandet hos statsrådets kansli.

Betänkande om Agenda 2030

Riksdagen godkände i plenum den 17 november 2021 framtidsutskottets betänkande om Agenda 2030 (SRR 3/2020 rd — RSk 37/2021 rd). I betänkandet förutsätter riksdagen att statsrådet

1. framöver i redogörelsen om Agenda 2030 ger en mer detaljerad beskrivning av hur Finlands övriga politik för hållbar utveckling är kopplat till åtgärdsprogrammet Agenda 2030; säkerställer att det arbete som utförs i olika kommissioner, paneler, råd, rundabordssamtal samt forsknings- och arbetsgrupper inom ramen för åtgärdsprogrammet Agenda 2030 bildar en synergistisk helhet och beaktas genuint; säkerställer de resurser som krävs för samordning, utförande och utvärdering av det sektorsövergripande och tvärspektoriella arbetet i anslutning till åtgärdsprogrammet Agenda 2030 vid statsrådets kansli och vid ministerier-

Utlåtande FrUU 4/2022 rd

na samt även i fråga om andra centrala intressentgrupper, såsom kommissionen för hållbar utveckling, utvecklingspolitiska kommissionen, vetenskapliga paneler och medborgarråd,

2. i politiken för hållbar utveckling betonar i synnerhet avkortningen av Finlands ekologiska skuld samt åtgärder som löser problemen med det strukturella underskottet i de offentliga finanserna, ökningen av den offentliga skulden, den försvagade försörjningskvoten samt problem i anknytning till den regionala koncentrationen och differentieringen av befolkningen, inklusive problem med ensamhet, psykiska problem och problem med bristande rörlighet,

3. stärker kommunernas och de offentliga upphandlingarnas roll som drivkraft för genomförandet av hållbar utveckling och förbättrar kopplingen mellan statsrådets kanslis arbete för hållbar utveckling och finansministeriets kommunpolitiska arbete,

4. främjar en fenomenbaserad strategi i politiken för hållbar utveckling; identifierar och beaktar det ömsesidiga beroendet mellan målen och åtgärderna i åtgärdsprogrammet Agenda 2030 och de tekniska lösningar och de samverkande, korsvisa och externa effekter som anknyter till dem; utvecklar sättet att mäta och rapportera de gränsöverskridande konsekvenserna av den finländska konsumtionen; strävar efter att främja den övergripande hållbarheten i åtgärdsprogrammet Agenda 2030; utvecklar indikatorer som konkretiserar och utvärderar målen och åtgärderna och som gör det möjligt att på lång sikt följa hur hållbar utveckling framskrider över budgetperioder och valperioder; utnyttjar dessa indikatorer bland annat i redogörelsen om Agenda 2030 och i budgeteringen av hållbar utveckling i samband med planerna för de offentliga finanserna och budgetarna; vid sidan av kvantitativa indikatorer behövs det också en kvalitativ analys av framstegen och hindren för den,

5. utvecklar också utvärderingen som en del av det kunskapsbaserade beslutsfattandet och allokerar resurser till detta; utvärderingen ska göras både på förhand och i efterhand och resultaten av utvärderingen ska beaktas på ett genuint sätt i lagberedningen; det behövs i synnerhet bedömning av hållbar utveckling, bedömning av konsekvenserna för barn, bedömning av konsekvenserna för företag, bedömning av teknikens samhälleliga konsekvenser och bedömning av teknikens hälsoeffekter samt information om kostnaderna och de ekonomiska konsekvenserna av åtgärderna för att främja hållbar utveckling och koldioxidneutralitet, kostnaderna för alternativa handlingsvägar och det pris som vi måste betala om vi inte gör någonting alls,

6. höjer satsningarna på forskning och utveckling till fyra procent av bnp; genom en rätt dimensionerad och riktad offentlig hävstång för hållbar tillväxt i tillräckligt stor skala kan även privata investeringar påskyndas och ökas,

7. sörjer för lärarnas kompetens i hållbarhetsomställningen och den ekosociala bildningen; uppdaterar prognostiseringen av utbildningsbehoven inom olika sektorer och utbildningssystemens funktion med tanke på de kompetens- och arbetskraftsbehov som förändringarna i hållbarheten förutsätter; inriktar kontinuerlig inlärning och omskolning med tanke på en rättvis omställning särskilt till de branscher och regioner som påverkas mest av hållbarhetsomställningen; tryggar resurserna för det fria bildningsarbetet och ökar den grundlägg-

Utlåtande FrUU 4/2022 rd

gande konstundervisningen på alla undervisningsstadier; inför mer framtidsfostran i undervisningen och elevhandledningen, ända från utbildning av lärare och handledare samt fortbildning,

8. främjar konstens roll för att lösa komplicerade problem tillsammans med aktörer inom vetenskap, ekonomi och offentlig förvaltning genom att utarbeta en färdplan för kreativitet,

9. främjar den systemiska hållbarhetsomställningen i ekonomin genom att långsiktigt utveckla centrala omställningar, såsom reglering och incitament som stöder hållbar energi och cirkulär ekonomi,

10. stöder regionalt samarbete mellan till exempel företag, organisationer och föreningar samt läroanstalter (från småbarnspedagogik till universitet och högskolor) så att det främjar de starka sidorna i regionerna; utvecklar planerings-, utvecklings-, forsknings- och affärskompetens på systemnivå kring hållbar tillväxt samt talangkluster med nya samarbetsformer; möjliggör försök med anknytning till hållbar tillväxt samt demonstrations- och pilotanläggningar och använder hävstång vid stora investeringar i hållbar tillväxt,

11. utarbetar ett innovativt och djärvt program för positivt handavtryck som utgår från nationellt kunnande och betonar den internationella genomslagskraften i samarbete med näringslivet för att utveckla hållbara tekniker och lösningar samt bättre lagstiftning på ett sektorsövergripande sätt och för att främja en hållbar och sysselsättande tillväxt,

12. bedömer hur konkurrensen mellan stormakterna påverkar den hållbara utvecklingen,

13. främjar acceptabilitet, rättvisa och jämlikhet i samband med hållbarhetsomställningen samt medborgarnas psykiska resiliens genom att göra det möjligt för intressentgrupper och medborgare att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av lösningar; säkerställer att också de tysta i samhället, såsom barn, unga, invandrare, personer med funktionsnedsättning och äldre, involveras som aktiva aktörer i hållbarhetsomställningen,

14. använder hoppingivande språkbruk i redogörelsen om Agenda 2030 och andra motsvarande program som styr politiken för hållbar utveckling och i synnerhet de arbetsformer som engagerar medborgarna och intressentgrupperna i beslutsprocesserna; som underlag för beslutsfattandet behövs öppna data och värdediskussioner om både möjligheterna och hoten i samband med hållbarhetsomställningen, men positiva exempel från världen och hemlandet nära människors egen vardag är den bästa inspirationen till den förändring som behövs; en hållbar framtid bör ha ett mänskligt ansikte.

Framtidsutskottet lämnar sina uttalanden i riksdagens betänkande om Agenda 2030 (SRR 3/2020 rd — RSk 37/2021 rd) i kraft. Uttalandena styr genomförandet och effekterna av de nationella åtgärderna i åtgärdsprogrammet Agenda 2030 och beredningen av nästa redogörelse om Agenda 2030.

Utlåtande FrUU 4/2022 rd

Granskning och utvärdering av hur hållbar utveckling, grön omställning och hållbar tillväxt framskrider över valperioderna

Vid behandlingen av regeringens årsberättelse hörde framtidsutskottet sakkunniga särskilt i fråga om granskning och utvärdering av hur en hållbar utveckling, grön omställning och hållbar tillväxt framskrider över valperioderna.

Framtidsutskottet påminner om att utskottet i sitt utlåtande om Finlands program för hållbar tillväxt (FrUU 1/2021 rd — SRR 6/2020 rd) och planen för de offentliga finanserna 2022–2025 (FrUU 5/2021 rd — SRR 3/2021) har påpekat att "beslutsfattarna för närvarande inte har tillräckligt med information om välfärdsekonomin och den hållbara tillväxtens tillstånd och framsteg för att säkerställa en konsekvent politik, trots att välfärdsekonomin och hållbar tillväxt är de viktigaste omställningarna i vår tid." I sitt utlåtande (FrUU 5/2020 rd — RP 146/2020 rd) påpekar utskottet också att "genomförandet av den hållbara utvecklingen och den gröna omställningen trots svårigheterna måste kunna bedömas utifrån tillförlitlig information både på årsbasis och mellan olika år." Detta förutsätts också i uttalande 4 i riksdagens betänkande om Agenda 2030 (SRR 3/2020 rd — RSk 37/2021 rd).

På motsvarande sätt konstaterar utskottet i sina utlåtanden om En europeisk grön giv (FrUU 1/2020 rd — E 61/2019 rd) och planen för de offentliga finanserna 2021–2024 (FrUU 2/2020 rd — SRR 1/2020 rd) att "allt som görs för att samhället ska återhämta sig efter pandemin måste göras på ett sätt som samtidigt också löser andra samhällsproblem. De resurser som riktas till återhämtningen efter covid-19-pandemin måste sättas in så att de samtidigt är investeringar i den gröna omställningen och också löser strukturella problem i vårt välfärdssamhälle." Framtidsutskottet anser att denna "princip om samtidig lösning av många problem" är ännu viktigare nu när man utöver pandemin också måste anpassa sig till de ekonomiska konsekvenserna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. På detta sätt utgör de nödvändiga utgifterna samtidigt framtidsinvesteringar som stärker Finlands försörjningsberedskap och främjar resiliensen, det vill säga funktions- och förnyelseförmågan.

Framtidsutskottet påpekar att utskottet i sitt utlåtande om den säkerhetspolitiska miljön (FrUU 22/2022 rd — SRR 1/2022 rd) lyft fram att även om "Finland inom den närmaste framtiden måste bereda sig på aktuella säkerhetshot i synnerhet till följd av Rysslands oförutsedda och aggressiva militära verksamhet, hänför sig de största riskerna med tanke på den övergripande säkerheten på lång sikt fortfarande till redan identifierade nationella och globala utmaningar, till exempel till hållbar utveckling, försörjningskvoten och finansieringsbasen för välfärdssamhället, världsekonomin och den globala ojämlikheten.

Framtidsutskottet påminner också om uttalande 12 i riksdagens betänkande om Agenda 2030 (SRR 3/2020 rd — RSk 37/2021 rd), som förutsätter en bedömning av hur konkurrensen mellan stormakterna påverkar den hållbara utvecklingen.

Slutligen påpekar framtidsutskottet att också uttalandena 9 och 11 i betänkandet om Agenda 2030 (SRR 3/2020 rd — RSk 37/2021 rd) har fått ökad betydelse i fråga om att få sta-

Utlåtande FrUU 4/2022 rd

tens skuldsättning att börja minska. Riksdagen förutsätter att statsrådet "9. främjar den systemiska hållbarhetsomställningen i ekonomin genom att långsiktigt utveckla centrala omställningar, såsom reglering och incitament som stöder hållbar energi och cirkulär ekonomi." Riksdagen förutsätter att statsrådet "11. utarbetar ett innovativt och djärvt program för positivt handavtryck som utgår från nationellt kunnande och betonar den internationella genomslagskraften i samarbete med näringslivet för att utveckla hållbara tekniker och lösningar samt bättre lagstiftning på ett sektorsövergripande sätt och för att främja en hållbar och sysselsättande tillväxt."

FÖRSLAG TILL BESLUT

Framtidsutskottet föreslår

att revisionsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 28.9.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Joakim Strand sv
medlem Harry Harkimo liik
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Ville Kaunisto saml
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Antti Lindtman sd
medlem Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Anu Vehviläinen cent
medlem Jussi Wihonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Olli Hietanen
utskottets ständiga rådgivare Maria Höyssä.